Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 20/11/2026 11:55:36

DOI:10.17951/we.2025.11.1.167-172 | Wschód Europy • Восток Европы • East of Europe, vol. 11, 1 / 2025

Eleonora Kirwiel
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-6412-0448
e-mail: eleonora.kirwiel@mail.umcs.pl

Ewelina Podgajna
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiejw Lublinie
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-1051-4078
e-mail: ewelina.podgajna@mail.umcs.pl

Suwerenność – między tradycją myśli politycznej a wyzwaniami XXI wieku. Sprawozdanie z konferencji naukowej „Suwerenność w myśli politycznej w XX i XXI wieku", Wydział Politologii i Dziennikarstwa UMCS w Lublinie, 5 czerwca 2024 roku

Ogólnopolska konferencja naukowa „Suwerenność w myśli politycznej w XX i XXI wieku", która odbyła się 5 czerwca 2024 roku w Lublinie, zgromadziła badaczy i ekspertów z wielu ośrodków akademickich. Organizatorami wydarzenia były Katedra Myśli Politycznej i Komunikowania Politycznego oraz Katedra Teorii i Metodologii Nauk o Polityce i Administracji UMCS, przy współpracy z Centrum Badań nad Historią Państwa Polskiego na Uchodźstwie KUL, Instytutem im. Generała Władysława Andersa, Regionalnym Ośrodkiem Debaty Międzynarodowej w Lublinie oraz Ludowym Towarzystwem Naukowo-Kulturalnym – oddziałem w Lublinie. Patronatem honorowym konferencję objęli: JM Rektor Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie Radosław Dąbrowski, Prezydent Miasta Lublin Krzysztof Żuk oraz Lubelski Oddział Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych. Spotkanie miało wyjątkowy charakter – obok bogatego programu merytorycznego stało się także okazją do uświetnienia jubileuszu 40-lecia Katedry Myśli Politycznej i Komunikowania Politycznego w Instytucie Nauk o Polityce i Administracji UMCS.

Zorganizowanie konferencji było poprzedzone przekonaniem, że pojęcie suwerenności zachowuje swoją wyjątkową aktualność i wymaga ciągłego namysłu w kontekście

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 20/11/2026 11:55:36

zmieniających się wyzwań politycznych i cywilizacyjnych. Wydarzenie to stało się więc ważnym forum refleksji nad znaczeniem tej kategorii zarówno w jej klasycznym ujęciu, jak i w nowych perspektywach, kształtowanych przez procesy globalizacji, integracji międzynarodowej oraz współczesne zagrożenia dla porządku światowego, w tym trwającą wojnę rosyjsko-ukraińską. Suwerenność została ukazana jako kategoria kluczowa, pozwalająca badać naturę władzy, funkcjonowanie państwa i dynamikę stosunków społecznych w świetle różnorodnych nurtów ideowych oraz zmieniających się realiów geopolitycznych.

Pomysłodawcy konferencji zakorzenili debatę nad suwerennością w kluczowej dla nauk politycznych kategorii – myśli politycznej. Posłużono się przy tym definicją wypracowaną w ramach lubelskiej szkoły myśli politycznej, zapoczątkowanej przez prof. Jana Jachymka. W tym ujęciu myśl polityczna rozumiana jest szeroko – jako wszelkie poglądy odnoszące się do rzeczywistości politycznej, wyrażające jej akceptację, krytykę bądź postulaty zmian[1]. Obejmuje ona zarówno ideologie, doktryny, koncepcje, jak i programy polityczne, niezależnie od stopnia ich systematyzacji czy teoretycznego ugruntowania, i traktowana jest jako subkategoria świadomości politycznej. Takie rozumienie pozwala objąć refleksją zarówno ideologie, doktryny, koncepcje, jak i programy polityczne, a także przypisać im wymiar historyczny, współczesny czy prognostyczny[2]. Ta właśnie tradycja interpretacyjna wyznaczyła ramy dyskusji nad pojęciem suwerenności podczas konferencji.

Należy zauważyć, że pojęcie suwerenności funkcjonuje jako jedna z podstawowych, a zarazem najbardziej złożonych kategorii w naukach politycznych, prawnych i społecznych. Charakteryzuje się ono wieloznacznością, ewolucją znaczeniową oraz dynamicznym charakterem, który sprawia, że wymaga nieustannego doprecyzowania zarówno w wymiarze teoretycznym, jak i praktycznym. Suwerenność bywa definiowana klasycznie (np. jako władza najwyższa, nieograniczona i zdolna do podejmowania decyzji), ale także minimalistycznie, jako legalna i niezależna władza państwa, czy też funkcjonalnie, w ujęciu relacyjnym, które dopuszcza możliwość częściowego przekazywania kompetencji innym podmiotom bez utraty podmiotowości państwowej[3]. Rozróżnia się ją przy

[1] J. Jachymek, *Myśl polityczna Polskiego Stronnictwa Ludowego Wyzwolenie*, Lublin 1982, s. 3.

[2] Zob. W. Paruch, *Myśl polityczna. Refleksje metodologiczne o pojęciu,* „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska", Sectio K: Politologia 1999, vol. 6, s. 27–40; E. Maj, *Związek Ludowo-Narodowy 1919–1928. Studium z dziejów myśli politycznej*, Lublin 2000, s. 11–15; *Więcej niż niepodległość. Polska myśl polityczna 1918–1939,* red. J. Jachymek, W. Paruch, Lublin 2001, s. 9–14; W. Paruch, K. Trembicka, *Wprowadzenie*, [w:] *Świat wokół Rzeczypospolitej. Problematyka zagraniczna w polskiej myśli politycznej w pierwszej połowie XX wieku*, Lublin 2007, s. 11–12; *Sen o potędze. Bezpieczeństwo, suwerenność, mocarstwowość Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1939*, red. E. Maj, J. Gryz, E. Kirwiel, E. Podgajna, Lublin 2014; A. Dawidowicz, *Myśl polityczna Stronnictwa Narodowego 1928–1939. Wspólnota ideału czy alternacja koncepcji*, Lublin 2017, s. 11–34; M. Wichmanowski, *Myśl polityczna Polskiego Stronnictwa Ludowego Piast 1913/14–1931*, Lublin 2017, s. 7–29; E. Podgajna, *Myśl polityczna Wincentego Witosa 1874–1945*, Lublin 2018, s. 9–27.

[3] Por. J. Czaputowicz, *Suwerenność*, Warszawa 2013, s. 16; G. Ulicka, *Demokracje zachodnie*, Warszawa 1992, s. 59–60; N. Wituła, *Znaczenie suwerenności w demokratycznym państwie prawa*, „Kultura Prawna" 2021, t. 4, nr 1–2, s. 73.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 20/11/2026 11:55:36

tym od kategorii pokrewnych, takich jak niepodległość (o wymiarze symbolicznym), niezależność (relacyjna i stopniowalna zdolność działania) czy niezawisłość (odnosząca się głównie do sfery sądownictwa).

W dziejach interpretacja suwerenności przeszła drogę od utożsamienia jej z osobą monarchy, przez naród jako suwerena, aż po pojmowanie jej jako atrybutu instytucjonalnej władzy politycznej. Współcześnie, w warunkach globalizacji, cyfryzacji i kryzysów geopolitycznych, coraz częściej mówi się o suwerenności energetycznej, cyfrowej, żywnościowej czy aksjologicznej, a debata koncentruje się na pytaniach o granice władzy, źródła legitymacji i możliwość zachowania podmiotowości państw w sieci międzynarodowych zależności[4]. W obliczu wyzwań, takich jak pandemia, kryzysy migracyjne i energetyczne czy wojna rosyjsko-ukraińska, pojęcie suwerenności nie tylko nie traci znaczenia, lecz odzyskuje wagę jako fundament bezpieczeństwa, integralności i tożsamości państw. Zatem współczesna myśl polityczna, podejmując namysł nad jej granicami i źródłami legitymacji, potwierdza, że suwerenność pozostaje kategorią centralną – niezbędną do zrozumienia współczesnych konfliktów, przemian ustrojowych i wyzwań globalnych.

Konferencja zgromadziła ponad 60 prelegentów reprezentujących różne ośrodki akademickie i badawcze w Polsce i za granicą, w tym m.in. Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Akademię Mazowiecką w Płocku, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytet Ignatianum w Krakowie, Uniwersytet Łódzki, Instytut Europy Środkowej w Lublinie, Polską Akademię Nauk, a także ośrodki zagraniczne – przede wszystkim Kijowski Uniwersytet Narodowy im. Tarasa Szewczenki oraz Uniwersytet Michała Römera w Wilnie.

Wydarzenie obejmowało obrady plenarne oraz pięć paneli tematycznych, w ramach których wygłoszono liczne wystąpienia poświęcone wieloaspektowemu rozumieniu suwerenności. Obrady plenarne stanowiły inauguracyjną część konferencji i otworzyły dyskusję nad wielowymiarowością pojęcia suwerenności. Wystąpienia wygłosili wybitni ba-

[4] Kwestia ewolucji pojęcia suwerenności oraz jego rozmaitych interpretacji była przedmiotem analiz m.in.: J. Tomasiewicz, *Suwerenność. Narodziny i ewolucja pojęcia*, „Społeczeństwo Otwarte" 1997, nr 2; J. Grittersová, *The evolution of the concept and the role of sovereignty*, „Conflicts and Tensions in the World" 1999, vol. 8, no. 3; K. Zuba, *Problem suwerenności w oczach eurosceptyków na przykładzie wybranych państw europejskich*, [w:] *Suwerenność państwa we współczesnych stosunkach międzynarodowych*, red. Z. Leszczyński, S. Sadowski, Warszawa 2005; A. Ferreira-Snyman, *The evolution of state sovereignty. A historical overview*, „Fundamina. A Journal of Legal History" 2006, vol. 12, no. 2; R. Jackson, *Sovereignty. The Evolution of an Idea*, Cambridge 2007; R. Rosicki, *O suwerenności*, „Przegląd Naukowo-Metodyczny" 2010, nr 4; A. Laska, *Suwerenność państwa jako kategoria politologiczna*, [w:] *Suwerenność państwa we współczesnych…, op. cit.*, s. 226, 236; *Suwerenność państwa członkowskiego Unii Europejskiej*, red. P. Stawarz, T. Wallas, K. A. Wojtaszczyk, Warszawa 2017; R. Jackson, *Suwerenność. Ewolucja idei*, tłum. J. Majmurek, Warszawa 2011; P. Kaczorowski, *Suwerenność - zagadkowe pojęcie kontynentalnego państwa. Wybrane kwestie z historii i teorii suwerenności*, „Civitas. Studia z filozofii polityki" 2017, nr 20, s. 25–64.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 20/11/2026 11:55:36

dacze, którzy ukazali różne aspekty tej kategorii w perspektywie historycznej, teoretycznej i współczesnej. Prof. dr hab. Bogdan Szlachta (Uniwersytet Jagielloński) przedstawił dzieje pojęcia suwerenności, prof. dr hab. Jacek Bartyzel (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) omówił problem suwerenności w myśli tradycjonalistycznej, a prof. dr hab. Marek Pietraś (UMCS) ukazał ją w kontekście późnowestfalskiego ładu międzynarodowego. Z kolei prof. dr hab. Grzegorz Radomski (UMK w Toruniu) analizował suwerenność w dyskursie współczesnego ruchu narodowego, prof. ucz. dr hab. Paweł Malendowicz (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) podjął temat interpretacji suwerenności w radykalnej myśli politycznej, a prof. ucz. dr hab. Jarosław Rabiński (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II) skupił się na ograniczeniach suwerenności władz RP podczas II wojny światowej. Ta część obrad, moderowana przez prof. dr. hab. Tomasza Żyro (Uniwersytet Warszawski), nadała ton całej konferencji, wyznaczając jej wysoki poziom merytoryczny i wskazując różnorodne ścieżki dalszych analiz.

Pierwszy z paneli pt. „O »suwerenności« w polskiej myśli politycznej. Konotacje historyczne" zgromadził wystąpienia, które dotyczyły refleksji nad suwerennością w polskiej tradycji politycznej od przełomu XIX i XX wieku po czasy najnowsze. Prelegenci analizowali m.in. problem suwerenności w dokumentach Tymczasowej Rady Stanu (prof. ucz. dr hab. Zbigniew Girzyński, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), w ideach polskich socjalistów (dr Bartosz Czajka, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II), a także w myśli Jana Ludwika Popławskiego (dr Agnieszka Puszkow-Bańka, Uniwersytet Ignatianum w Krakowie) i Zygmunta Wasilewskiego (dr Anna Szwed-Walczak, UMCS; dr Łukasz Jędrzejski, UMCS). Ważne miejsce zajęły referaty poświęcone suwerenności państwa w programach PSL „Piast" (prof. ucz. dr hab. Marcin Wichmanowski, UMCS) oraz Wincentego Witosa (prof. ucz. dr hab. Ewelina Podgajna, UMCS), a także w publicystyce Juliana Klaczki (dr Mateusz Piotr Gancewski, UMCS). Osobny blok obejmował rozważania nad suwerennością w myśli Narodowej Demokracji (prof. dr hab. Witold Wojdyło, Akademia Mazowiecka w Płocku), środowiska piłsudczykowskiego (prof. dr hab. Arkadiusz Adamczyk, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) i ruchu ludowego na uchodźstwie (prof. ucz. dr hab. Arkadiusz Indraszczyk, Uniwersytet w Siedlcach, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego), jak również w refleksji emigracyjnego Stronnictwa Narodowego (prof. ucz. dr hab. Aneta Dawidowicz, UMCS) oraz publicystyce Tadeusza Uhmy (mgr Arkadiusz Maślach, UMCS). Panel ukazał bogactwo polskiej myśli politycznej w zakresie interpretacji suwerenności i jej związek z doświadczeniem historycznym narodu.

Drugi panel poświęcono współczesnym ujęciom suwerenności w polskim dyskursie politycznym po 1980 roku. Prelegenci analizowali m.in. suwerenność gospodarczą w programie „Solidarności" (prof. dr hab. Jan Ryszard Sielezin, Uniwersytet Wrocławski), podejście współczesnej lewicy (prof. dr hab. Krystyna Trembicka, UMCS) i ruchu narodowego (prof. dr hab. Ewa Maj, UMCS), a także interpretacje idei suwerenności w debacie politycznej lat 2001–2023 (prof. ucz. dr hab. Michał Strzelecki, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu). Zwrócono uwagę na problematykę suwerenności w wypowiedziach liderów politycznych (prof. ucz. dr hab. Krzysztof Łabędź, Uniwer-

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 20/11/2026 11:55:36

sytet Ignatianum w Krakowie) oraz w refleksji konserwatywno-liberalnej po 1989 roku (dr Patryk Tomaszewski, UMK w Toruniu). W drugiej części panelu rozważano miejsce suwerenności w myśli Platformy Obywatelskiej (prof. ucz. dr hab. Joanna Saneckа-Tyczyńska, UMCS), Prawa i Sprawiedliwości (dr Michał Paszkowski, Instytut Europy Środkowej w Lublinie), a także kwestie suwerenności energetycznej (dr Arkadiusz Fordoński, Akademia Mazowiecka w Płocku) i żywnościowej (dr Tomasz Wicha, UMCS). Poruszono także problem suwerenności w debacie parlamentarnej (dr Maciej Wilmanowicz, Akademia Mazowiecka w Płocku) oraz w badaniach nad historią Polski w latach 1944–1993 (mgr Grzegorz Zbińkowski, PAN). Panel ukazał różnorodność współczesnych ujęć idei suwerenności w polskim życiu politycznym i jej rolę w programach partyjnych, sporach ideowych i debatach publicznych.

Trzeci panel skupił się na analizie suwerenności w ujęciu porównawczym i międzynarodowym. Omówiono problem suwerenności narodowej w narracji partii VOX w Hiszpanii (prof. ucz. dr hab. Patrycja Jakóbczyk-Adamczyk, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach), koncepcję suwerenności żywnościowej (prof. ucz. dr hab. Katarzyna Marzęda-Młynarska, UMCS) oraz teoretyczno-doktrynalne aspekty Traktatu o UE (dr hab. Rafał Lis, Uniwersytet Ignatianum w Krakowie). Wystąpienia dotyczyły także problemu autonomicznej suwerenności Unii Europejskiej (dr hab. Anna Moraczewska, UMCS) oraz idei suwerenności w białoruskiej myśli politycznej XX wieku (prof. ucz. dr hab. Jerzy Garbiński, UMCS). Zwrócono uwagę na przykłady bardziej odległe, jak ujęcie suwerenności w Nowej Zelandii (dr Marcin Wałdoch, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) czy refleksje nad granicami suwerenności w czasach „nowych wojen" (mgr Łukasz Sławomir Fraszka, Uniwersytet Łódzki). Panel obejmował także analizy polityki zagranicznej Słowacji (dr Łukasz Lewkowicz, UMCS) oraz idei suwerenności Łotwy w XX wieku (prof. Ēriks Jēkabsons, UMCS). Dyskusja ukazała, że suwerenność pozostaje kategorią kluczową także w badaniach nad polityką porównawczą i stosunkami międzynarodowymi.

Ostatni panel dotyczył przede wszystkim wojny rosyjsko-ukraińskiej i jej konsekwencji dla refleksji nad suwerennością. Analizowano gwarancje bezpieczeństwa Polski w obliczu konfliktu (prof. ucz. dr hab. Tomasz Koziełło, Uniwersytet Rzeszowski), rosyjską koncepcję „ograniczonego suwerenitetu" wobec Ukrainy (prof. dr hab. Hryhorij Perepełycia, Kijowski Uniwersytet Narodowy im. Tarasa Szewczenki) oraz rolę broni nuklearnej jako gwaranta suwerenności (prof. dr hab. Mykoła Doroszko, Kijowski Uniwersytet Narodowy). Poruszono także kwestie suwerenności informacyjnej w warunkach wojny (prof. dr hab. Serhij Danyłenko, Kijowski Uniwersytet Narodowy) oraz problematykę suwerenności gospodarczej i militarnej Polski jako członka UE (mgr Anna Dotsiak, Uniwersytet Szczeciński). Wystąpienia dotyczyły także rosyjskiego dyskursu publicznego wobec Ukrainy (dr Nadia Gergało-Dąbek, UMCS), inwazji Rosji w 2022 roku (prof. dr hab. Walenty Baluk, UMCS), ideologii „suwerennej demokracji" (dr Eleonora Kirwiel, UMCS) oraz bezpieczeństwa Litwy w cieniu wojny (dr Gediminas Kazėnas, Uniwersytet Michała Römera w Wilnie). Panel ten unaocznił, że w realiach współczesnych konfliktów suwerenność staje się kategorią praktyczną i egzystencjalną, mającą bezpośredni wpływ na losy narodów i państw.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 20/11/2026 11:55:36

Podsumowując, warto podkreślić, że całość przedsięwzięcia posiadała dwa zasadnicze wymiary. Po pierwsze, wpisywała się w dorobek tzw. lubelskiej szkoły myśli politycznej, zapoczątkowanej przez prof. Jana Jachymka i twórczo rozwijanej przez jego uczniów tworzących zespół Katedry Myśli Politycznej i Komunikowania Politycznego Wydziału Politologii i Dziennikarstwa UMCS, głównego organizatora konferencji. Konferencja stała się jednocześnie formą hołdu dla prof. Jachymka – wybitnego uczonego, który zapoczątkował istnienie Katedry, przez wiele lat nią kierował oraz inspirował swoich uczniów do pracy naukowej, a odbyła się w roku jubileuszu 40-lecia jej działalności.

Po drugie, konferencja stanowiła próbę diagnozy współczesnych przemian jednej z najważniejszych kategorii refleksji politologicznej – suwerenności. Pojęcie to, niegdyś traktowane jako oczywisty fundament państwowości, dziś podlega równocześnie procesom redefinicji i obrony w kontekście napięć między globalizacją, bezpieczeństwem a interesem narodowym. Prelegenci zaprezentowali szerokie spektrum ujęć – od historycznych i ideowych, przez komunikacyjne, po analizy *stricte* politologiczne i międzynarodowe, ukazując wielowymiarowość suwerenności i jej niezmienną aktualność we współczesnym świecie. Zaprezentowane treści wzbogaciły debatę nad granicami i przyszłością suwerenności jako fundamentu ładu politycznego w wymiarze państwowym, narodowym i społecznym, w realiach dynamicznie zmieniającego się XXI wieku.